

johtava asiantuntija Suvi Pato-Oja

Eduskunnan perustuslakivaliokunnalle

HE 121/2025 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain, henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annetun lain, ulkomaalaislain 131 §:n sekä poliisilain 2 luvun 1 §:n muuttamisesta

Perustuslakivaliokunta on pyytänyt sisäministeriöltä lausuntoa mietintöluonnoksesta, jonka hallintovaliokunta on saattanut perustuslakivaliokunnan käsiteltäväksi.

Perustuslakivaliokunta on asiassa antamassaan lausunnossa PeVL 24/2026 vp esittänyt, että lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisjärjestyksessä, 1. lakiehdotus kuitenkin vain, jos valiokunnan 15 d, 15 e, 15 f ja 15 g §:stä, oikeusturvasta sekä tarpeesta saattaa hallintovaliokunnan mietintöluonnos perustuslakivaliokunnan käsiteltäväksi esittämät valtiosääntöoikeudelliset huomautukset otetaan asianmukaisesti huomioon.

Biometrinen tietojen käsittely vaaran estämiseksi (15 d §)

Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt lausunnossaan huomiota säännökseen sisältyvään edellytykseen hengelle, terveydelle tai vapaudelle aiheutuvan merkittävän vaaran estämisestä. Valiokunnan mielestä ehdotettu sääntely muodostuu niin sanamuotonsa kuin perustelujensa valossa huomattavan avoimeksi ja laaja-alaiseksi. Ehdotettu sääntely muodostuu perustuslakivaliokunnan mielestä tässä suhteessa ongelmalliseksi ennen kaikkea sääntelyyn kohdistuvan täsmällisyys- ja tarkkarajaisuusvaatimuksen kannalta. Toisaalta valiokunta ei näin ollen ole myöskään voinut täysin vakuuttua nyt ehdotetun huomattavan avoimeksi muodostuvan sääntelyn oikeasuhtaisuudesta, eikä siitä, että sääntely täyttää käyttötarkoitussidonnaisuudesta johtuvat vaatimukset. Ehdotettua sääntelyä on nämä kaikki seikat asianmukaisesti huomioiden täsmennettävä merkittävästi. Tämä on edellytyksenä 1. lakiehdotuksen 15 d §:n käsittelemiselle tavallisen lain säätämisjärjestyksessä.

Sisäministeriön näkemyksen mukaan hallituksen esityksessä ehdotettua 15 d §:ää on tarkoituksenmukaista täsmentää hallintovaliokunnan esittämällä tavalla siten, että tietojen käytön edellytykset kytetään uhkaamassa tai käynnissä olevaan, henkeä, terveyttä tai henkilökohtaista vapautta merkittävästi vaarantavaan tekoon tai tapahtumaan. Säännösehdotuksen tavoitteena on mahdollistaa biometrinen tietojen vertailu ainoastaan tilanteissa, joissa on kyse konkreettisesta vaarasta, eikä säännöstä ole tarkoitettu koskemaan biometrinen tietojen vertaamista esimerkiksi abstraktimpien, yleisvaarallisten ilmiöiden yhteydessä. Säännöksen tarkkarajaisuutta ja täsmällisyyttä voidaan sisäministeriön käsityksen mukaan lisätä myös edellyttämällä hallintovaliokunnan esittämällä tavalla perusteltua syytä olettaa, että vaaraa aiheuttava teko tai tapahtuma on uhkaamassa tai käynnissä.

Sisäministeriö pitää välttämättömänä sallia kasvokuvien lisäksi myös muiden biometristen tietojen käyttö vaaran estämiseksi, koska myös sormenjälkitiedoilla voi hallintovaliokunnan kuvaamalla tavalla olla merkitystä vaaran estämiseen liittyvissä tilanteissa.

Biometristen tietojen käsittely rikoksen estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi (15 e ja 15 f §)

Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan katsonut, että ehdotettu sääntely ei kokonaisuudessaan täytä oikeasuhtaisuutta koskevia vaatimuksia. Esityksen 1. lakiehdotuksen 15 e §:ssä säädettäväksi ehdotettua rikosten joukkoa on tästä johtuen lausunnossa kuvatut seikat asianmukaisesti huomioiden rajattava niin, että siihen kuuluvat vain rangaistusasteikoltaan erityisen moitittavat teot ja valtion turvallisuuden suojaamiseen kiinteästi liittyvät rikokset. Tämä on edellytyksenä 1. lakiehdotuksen käsittelemiselle tavallisen lain säätämisjärjestyksessä.

Perustuslakivaliokunta toteaa lisäksi, että 15 f §:n pykälän 2 momentin osalta ehdotettu sääntely pitää lähtökohtaisesti sisällään samoja valtiosääntöisiä ongelmia, joihin valiokunta on kiinnittänyt huomiota 15 e §:n osalta. Esityksen perusteluista ei myöskään käy ilmi seikkoja, joiden valossa sääntelyä olisi valiokunnan mielestä tässä suhteessa syytä arvioida sääntelyn oikeasuhtaisuuden ja käyttö-tarkoitussidonnaisuuden kannalta eri tavalla kuin 15 e §:ää on arvioitu. Ehdotettua 15 f §:n 2 momentin mukaista rikosten joukkoa on edellä 15 e §:n osalta esiin tuodut seikat asianmukaisesti huomioiden rajattava merkittävästi. Tämä on edellytyksenä 1. lakiehdotuksen käsittelemiselle tavallisen lain säätämisjärjestyksessä.

Hallintovaliokunta esittää perustuslakivaliokunnan lausunnon huomioimiseksi, että 15 e §:n 1 momentista ja 15 f §:n 2 momentista poistetaan rikoslain 20 luvun 19 § (lasta seksuaalisesti esittävän kuvan levittäminen) ja 21 § (lasta seksuaalisesti esittävän kuvan hallussapito). Esityksen valmistelussa on arvioitu, että erityisesti mahdollisuus käyttää alaikäisten uhrien biometrisia kuvatietoja rikosten estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi tehostaisi mahdollisuuksia puuttua muun muassa verkomaailmassa tapahtuvaan lasten seksuaaliseen hyväksikäyttöön. Poliisin arvion mukaan nykyistä laajempien vertailutietokantojen käyttö voisi tehostaa tunnistamista merkittävästi. Sisäministeriö yhtyy kuitenkin hallintovaliokunnan näkemykseen siitä, että perusmuotoista lasta seksuaalisesti esittävän kuvan hallussapitoa ja levittämistä ei voida pitää perustuslakivaliokunnan lausunnossa edellytetyllä tavalla rangaistusasteikoltaan erityisen vakavina tai valtion turvallisuuden suojaamiseen kiinteästi liittyvinä rikoksina. Sisäministeriö pitää siten hallintovaliokunnan esittämiä muutoksia asianmukaisina.

Hallintovaliokunta ehdottaa lisäksi, että 15 e §:n 1 momenttiin ja 15 f §:n 2 momenttiin lisätään törkeä lasta seksuaalisesti esittävän kuvan hallussapito (RL 20:21a) sekä ampuma-aseen käsittely vakavan rikoksen tekemistä varten (RL 41:2). Hallintovaliokunta katsoo myös, että terrorististen rikosten osalta säännöksessä on aiheellista huomioida eduskunnan 5.5.2026 hyväksymät rikoslain 34 a luvun muutokset. Terroristisia rikoksia koskevat muutokset ovat tulleet voimaan 1.6.2026 rikoslain muuttamisesta annetulla lailla 415/2026.

Hallintovaliokunnan ehdottamien muutosten jälkeen 15 e §:n 1 momentin 1 kohtaan sisältyisi ainoastaan rikoksia, joiden voidaan katsoa liittyvän kiinteästi valtion turvallisuuden suojaamiseen (RL 12, 13 ja 34 a luku) sekä rangaistusasteikoltaan erityisen vakaviksi katsottavia rikoksia, joista ei voi saada rangaistukseksi pelkkää sakkoa ja joiden enimmäisrangaistus on neljä vuotta vankeutta (RL 20:21a, 21:6a, 25:2, 31:4, 34:1, 34:2, 34:4, 41:2, 41:3). Muutosten jälkeen 15 f §:n 2 momenttiin sisältyisi vastaavasti ainoastaan rikoksia, joista ei voi saada rangaistukseksi pelkkää sakkoa ja joiden enimmäisrangaistus on neljä vuotta vankeutta. Sisäministeriön käsityksen mukaan mietintöluonnoksessa ehdotetut säännökset täyttävät perustuslakivaliokunnan lausunnossa asetetut edellytykset.

Sisäministeriön näkemyksen mukaan välttämätön tarve käsitellä sekä kasvokuvia että sormenjälkitietoja voi mietintöluonnoksessa todetusti koskea kaikkia säännöksissä tarkoitettuja rikosnimikkeitä. Vaikka esityksen suurimmat hyödyt liittyisivät biometrisiin kasvokuviin, yksittäistapauksissa myös sormenjälkien käsittelyllä voidaan saavuttaa merkittäviä hyötyjä.

Oikeusturva (15 g, 15 f ja 21 a §)

Perustuslakivaliokunnan mielestä ennakkovalvonta on ainoa keino turvata vertailun kohteena olevien eli käytännössä lähes kaikkien kansalaisten oikeusturva, kun on kyse niinkin laajamittaisesta tietojen käytöstä ja siten puuttumisesta perustuslain 10 §:ssä turvattuihin oikeuksiin kuin nyt ehdotetussa sääntelyssä. Esityksessä ehdotettua sääntelyä on lausunnossa kuvatut seikat huomioiden välttämättömä muuttaa siten, että siinä säädetään vertailua koskevasta ennakkolisesta lupajärjestelmästä, jossa luvan myöntäjä on asian kannalta merkityksellisestä toimeenpanovallasta riippumaton elin. Tällainen elin ei voi esimerkiksi olla suorittamassa sitä rikostutkintaa, jossa tietoja tarvitaan. Lisäksi laissa tulee säätää vertailun kohteelle tehtävästä jälkikäteisestä ilmoituksesta, jonka perusteella tämän on mahdollista saattaa tietojensa käsittely tuomioistuimen ratkaistavaksi. Nämä muutokset ovat edellytyksenä 1. lakiehdotuksen käsittelemiselle tavallisen lain säätämisjärjestyksessä. Valiokunnan käsityksen mukaan sinänsä ei ole estettä säätää päätöksenteon kiireellisuuden huomioimisesta vertailun tekemisestä päätettäessä.

Hallintovaliokunta ehdottaa perustuslakivaliokunnan säätämisjärjestyshuomautuksen huomioimiseksi 15 g §:n 1 momenttia muutettavaksi siten, että päätöksen tietojen vertaamisesta tekee rekisterinpitäjän tehtävään määräämä, asianmukaisen koulutuksen saanut Poliisihallituksen palveluksessa oleva virkamies, jolla on tehtävän edellyttämä riittävä perehtyneisyys ja oikeudellinen asiantuntemus. Päätös tehtäisiin pidättämiseen oikeutetun poliisimiehen vaatimuksesta. Hallintovaliokunta ehdottaa myös pykälän 2 momenttia täydennettäväksi siten, että päätöksen lisäksi myös vaatimus tulee tehdä kirjallisesti ja päätöksessä on mahdollisuus asettaa vertaamiselle rajoituksia ja ehtoja vastaavasti kuin poliisilain 5 luvussa tarkoitettuja salaisia tiedonhankintakeinoja ja pakkokeinolain 10 luvussa tarkoitettuja salaisia pakkokeinoja koskevissa päätöksissä. Hallintovaliokunta pitää kiiretilanteissa tapahtuvaa päätöksentekoa koskevan säännöksen lisäämistä lakiin tarpeellisenä ja ehdottaa pykälään lisättäväksi uuden 3 momentin. Valiokunta ehdottaa lisäksi, että pykälään lisätään uusi 4 momentti, jolla suljetaan pois poliisin hallinnosta annetun lain 4 §:n 4 momentin soveltaminen. Hallintovaliokunta ehdottaa vastaavia muutoksia 21 a §:ään, joka koskee biometristen tietojen luovuttamista Rajavartiolaitokselle, Tullille ja Puolustusvoimien Pääesikunnalle.

Hallintovaliokunta katsoo lisäksi, että perustuslakivaliokunnan edellyttämästä vertailun kohteelle tehtävästä jälkikäteisestä ilmoituksesta on tarkoituksenmukaista säätää lakiin otettavassa uudessa 15 i §:ssä ja edellä mainitussa 21 a §:ssä. Ehdotettu jälkikäteistä ilmoitusta koskeva sääntely vastaa pääosin poliisilain 5 luvun 58 §:n 1–3 ja 6 momentin sekä pakkokeinolain 10 luvun 60 §:n 1 ja 3–6 momentin säännöksiä salaisen tiedonhankintakeinon tai pakkokeinon käytöstä ilmoittamisesta.

Sisäministeriö pitää hallintovaliokunnan mietintöluonnoksessa esitettyjä huomioita ja muutosehdotuksia asianmukaisina. Sisäministeriön käsityksen mukaan sääntely vastaa ehdotetussa muodossaan perustuslakivaliokunnan lausunnossa esitettyihin oikeusturvaa koskeviin huomioihin.

Kansallisen turvallisuuden suojaaminen (21 b ja 5a a §)

Perustuslakivaliokunta kiinnittää huomiota siihen, että ehdotettu, pelkästään kansallisen turvallisuuden käsitteeseen kiinnittyvä sääntely muodostuu ehdotetussa muodossaan varsin avoimeksi. Hallintovaliokunnan on syytä täsmentää sääntelyä, esimerkiksi kiinnittämällä se säädöstasolla nimenomaisesti perusteluissa kuvatulla tavalla kansanvaltaista valtio- ja yhteiskuntajärjestystä, yhteiskunnan

perustoimintoja, suuren ihmismäärän henkeä tai terveyttä tai kansainvälistä rauhaa ja turvallisuutta uhkaavan toiminnan havaitsemiseen, estämiseen ja paljastamiseen.

Hallintovaliokunta katsoo, että ilmaisu ”kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi sitä vakavasti uhkaavalta toiminnalta” kytkee säännöksen soveltamisedellytykset täsmällisesti poliisilain 5 a luvun 3 §:ssä kuvattuun kansallista turvallisuutta vakavasti uhkaavaan toimintaan ja sotilastiedustelusta annetun lain 4 §:ssä tarkoitettuihin sotilastiedustelun kohteisiin. Tämän varmistamiseksi hallintovaliokunta ehdottaa 21 b §:n 1 momenttiin lisättäväksi informatiivisen viittauksen sotilastiedustelusta annetun lain 4 §:ään ja 52 a §:ään vastaavasti poliisilain 5 a luvun 3 §:ään. Sisäministeriö pitää mahdollisena täsmentää sääntelyä hallintovaliokunnan esittämällä tavalla.